

УДК 37.091.26:78

DOI: 10.36550/2415-7988-2022-1-209-253-256

ПРЯДКО Олена Михайлівна –

кандидат педагогічних наук,
доцент, доцент кафедри музичного мистецтва
Кам'янець-Подільського національного університету
імені Івана Огієнка
ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-0728-976X>
e-mail: pryadkoov@ukr.net

ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНІ АСПЕКТИ ОЦІНЮВАННЯ ЗНАТЬ ТА ВМІНЬ СТУДЕНТІВ НА ЗАНЯТТЯХ З ПОСТАНОВКИ ГОЛОСУ

Важливим компонентом співацького розвитку студентів є організація об'єктивного, всебічного, професійно спрямованого контролю та оцінювання стану сформованості технічних та виконавських умінь та навичок студентів.

У статті проаналізовано психолого-педагогічні аспекти оцінювання знань та вмінь студентів в ході їх фахової вокальної підготовки. Розглянуто процес співацького розвитку майбутніх педагогів-музикантів як цінної фахової компетентності, що визначає готовність до забезпечення результативної педагогічної діяльності.

Процес оцінювання стану сформованості вокально-технічних, художньо-виконавських, оцінювально-аналізувальних умінь та навичок студентів в ході їх фахової вокальної підготовки розглянуто як ефективний засіб психолого-педагогічного впливу на успішність занять студентів, мотивування їх до опанування важливою професійною компетенцією, активізацію самостійної пошукової роботи, спрямованої на подальше розкриття власного вокального потенціалу. Проаналізовано специфіку діагностування стану сформованості технічних, виконавських вокальних умінь та навичок, як специфічних категорій, визначено спеціальні підходи, що забезпечують об'єктивність, цілісність, професіоналізм діагностики рівня співацького розвитку вихованців, необхідність врахування низки психолого-педагогічних аспектів контролю та оцінювання рівня розвиненості окремих компонентів виконавської майстерності студентів на заняттях з постановки голосу. Визначено умови, які дозволяють мінімізувати суб'єктивність, упередженість оцінних суджень педагога, та які ґрунтуються врахуванні індивідуальних психофізіологічних можливостей студента, наявних природних музичних задатків. Охарактеризовано активізуючу, мотивуючу, організуючу функції процесу оцінювання знань та вмінь студентів, окреслено шляхи їх успішної реалізації. У статті зацентовано увагу на необхідності врахування індивідуально-психологічних характеристик особистості студента в ході вокальної підготовки, проведення контролю та оцінювання знань, врахування потенційно можливих реакцій представників різного типу темпераменту.

Ключові слова: оцінювання знань та вмінь, постановка голосу, педагог, студент, музичне мистецтво.

PRYADKO Olena Mykhailivna –

candidate of Pedagogic Sciences,
docent Associate Professor at the Department of Music
of the Kamianets-Podolskyi Ivan Ohienko
National University Kamianets-Podolskyi
ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-0728-976X>
e-mail: pryadkoov@ukr.net

PSYCHOLOGICAL AND PEDAGOGICAL ASPECTS OF ASSESSING KNOWLEDGE AND SKILLS OF STUDENTS IN VOICE PRODUCTION CLASSES

The article analyzes the psychological and pedagogical aspects of assessing students' knowledge and skills during their professional vocal training. The process of singing development of future teachers-musicians is considered as a valuable professional competence that determines the readiness to ensure effective pedagogical activity.

The process of assessing the state of formation of vocal-technical, artistic-performing, evaluation-analytical abilities and skills of students in the course of their professional vocal training is considered as an effective means of psychological and pedagogical influence on the success of students' classes, motivating them to master important professional competence, activating independent search work, aimed at further revealing one's own vocal potential. The specifics of diagnosing the state of formation of technical, performing vocal abilities and skills as specific categories were analyzed, special approaches were determined that ensure objectivity, integrity, professionalism in diagnosing the level of singing development of pupils, the need to take into account a number of psychological and pedagogical aspects of control and assessment of the level of development of individual components performance skills of students in voice production classes. The conditions that allow to minimize the subjectivity and bias of the evaluation judgments of the teacher, and which are based on taking into account the individual psychophysiological capabilities of the student, the existing natural musical abilities, are defined. The activating, motivating, organizing functions of the process of assessing students' knowledge and skills are characterized, and the ways of their successful implementation are outlined. The article focuses attention on the need to take into account the individual and psychological characteristics of the student's personality during vocal training, control and assessment of knowledge, taking into account potentially possible reactions of representatives of different types of temperament.

Key words: assessment of knowledge and skills, voice production, teacher, student, musical art.

Постановка та обґрунтування актуальності проблеми. Важливим засобом психолого-

педагогічного впливу на занятті є оцінні дії педагога. Їх можна використовувати як заохочення і

як покарання, здійснювати за їх допомогою стимулюючий, мотивуючий вплив, або вдаючись до невизначеності, опосередкованості оцінки, уникання оцінних дій дезорганізувати студента, знижувати його впевненість у власних силах, бажання до подальшого професійного вдосконалення. Педагогу важливо навчитися майстерно використовувати цей інструмент психолого-педагогічного впливу підвищуючи рівень фахової майстерності, якість професійно-педагогічної комунікації, культури спілкування, вдосконалюючи ефективність викладацької діяльності.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Оцінювання знань та вмій є складовою процесу контролю за навчальною діяльністю студентів. За визначенням М. Фіцули: «Контроль як дидактичний засіб управління навчанням спрямований на забезпечення ефективності формування знань, умінь і навичок, використання їх на практиці, стимулювання навчальної діяльності студентів, формування у них прагнення до самоосвіти» [6, с. 213-214]. Здійснення контролю за навчальною діяльністю студентів спрямоване на визначення якості засвоєння фахових знань та вмій, готовності до роботи за фахом, результативності самостійної роботи, ефективності застосованих методів та форм викладання навчального матеріалу. «Оцінка успішності – система певних показників, які відображають об’єктивні знання, уміння та навички» [5, с. 221].

Проблеми удосконалення процесу вокальної підготовки студентів музично-педагогічних спеціальностей висвітлено у працях Ю. Юцевича, В. Доронюка, М. Сливозького, В. Бриліної, Л. Ставінської, О. Молодій, Н. Можайкіної, М. Стефанюк, О. Шуляра, Г. Стасько. Важливим компонентом співацького розвитку студентів є організація об’єктивного, всебічного, професійно спрямованого контролю та оцінювання стану сформованості технічних та виконавських умінь та навичок студентів. Питання контролю фахових вокально-виконавських умінь та навичок, визначення критеріїв оцінювання рівня сформованості відповідних компетенцій студентів розглядають В. Антонюк, А. Хоменко, Е. Макарова, В. Яковенко, Я. Лемішка, О. Стахевич.

Мета статті. Метою написання статті є вивчення психолого-педагогічних аспектів оцінювання знань та вмій студентів на занятті з постановки голосу.

Виклад основного матеріалу дослідження.

Фахова вокальна підготовка студентів музично-педагогічних спеціальностей триває в ході вивчення навчальних дисциплін «Постановка голосу», «Вокальний ансамбль», методично-теоретичні знання з проблем вокальної педагогіки майбутні вчителі отримують на заняттях з «Методики постановки голосу», історичний аспект становлення та розвитку вокального мистецтва, національної вокальної педагогіки висвітлюється під час викладання дисциплін «Історія розвитку вокально-хорового виконавства України», «Історія української музики». Предмет «Постановка голосу» входить до циклу вокально-хорових дисциплін, що

належать до блоку обов’язкових для вивчення освітніх компонентів професійної підготовки майбутнього вчителя музичного мистецтва. Метою викладання дисципліни є підготовка майбутнього вчителя до педагогічної роботи у школі з використанням розмовного та співацького голосу, як інструменту педагогічного впливу, повноцінний розвиток вокального потенціалу, художньо-виконавських умінь, естетичне виховання студентів засобами вокальної музики. Завданнями викладання навчального предмету є набуття студентами вокально-технічних навичок, що дозволить вільно та ефективно використовувати голос у професійному мовленні та співі, забезпечувати роботу голосового апарату у раціональному режимі, видобувати насичений, тембрально багатий звук з докладанням найменших фізичних зусиль. До комплексу вокально-технічних навичок належить сформованість навичок співацького дихання, дихальної опори співацького звуку, чіткої вокальна дикція та артикуляція, навички правильного звукоутворення та голосоведення, оволодіння різними елементами вокальної техніки, розвиток діапазону співацького голосу, розкриття усіх акустичних характеристик співацького звуку. Блок художньо-виконавських навичок, які формуються у студентів паралельно з технічною складовою вокального виконавства передбачає розвиток засобів художньої виразності у співі, метою використання яких є передача художнього задуму твору, демонстрування інтерпретаторського задуму виконавця, ілюстрування його підходів до трактування змісту твору. Окремою складовою вокальної підготовки студентів музично-педагогічних спеціальностей є формування оцінювально-аналізувальних умінь, що включає розвиток як пасивного вокального слуху молодих виконавців, здатності здійснювати свідомий самоконтроль власного процесу голосоутворення з опорою на аудіальні уявлення та аналіз внутрішніх відчуттів під час фонації, так і активного вокально-педагогічного слуху, що дозволяє аналізувати та координувати роботу голосового апарату учня.

Якість сформованості перехованих елементів вокально-технічної та художньо-виконавської складової вокальної підготовки студентів необхідно оцінювати в ході занять з постановки голосу, прослуховування виступів студентів під час екзаменів, академічних концертів. Важливим завданням педагога чи екзаменаційної комісії є уникнення суб’єктивності суджень, використання чітких критеріїв оцінювання рівня сформованості вокально-виконавських умінь та навичок студентів. Специфічність матеріалу, що має піддаватися аналізу та оцінюванню педагога на занятті зумовлює необхідність урахування багатьох психолого-педагогічних аспектів цього процесу. В. Бриліна виокремлює чотири основних критерія, які використовують для визначення рівня розвитку вокальної майстерності студентів музично-педагогічних спеціальностей: психологічний, фізіологічний, естетичний, методичний [1, с. 18]. Професійно-педагогічна комунікація викладача постановки голосу зі студентами має свою специфіку, зумовлену особливостями процесу

вокальної підготовки майбутнього педагога-музиканта. В ході здійснювання характеристики якості виконання студентами окремих елементів вокальної техніки чи цілого вокального твору необхідно дотримуватися тактовності, етичності висловлювань, професійності суджень. В. Чайка зазначає: «Теплий, доброзичливий відгук про виступ, посилює віру у свої можливості, завжди викликає бажання вдосконалювати свою майстерність, велике прагнення співати» [7, с. 22]. Зауваження мають бути висловленими у формі побажань, рекомендацій, порад, спрямованих на покращення якості виконання елементу вокальної дії. Вказуючи на помилку педагог має разом з учнем шукати причину її виникнення, її характер, природу. Наступним кроком має завжди бути пропонування шляхів її усунення, сумісного відшукування в ході її ґрунтовного аналізу засобів подолання тих перешкод, які стають на заваді засвоєння правильних елементів вокальної техніки. Зауваження не мають сприйматися студентом як покарання, а лише як нагоду підвищити власний виконавський рівень, піднятися на наступну сходинку вокальної майстерності. За визначенням М. Савчина: «Педагогічна оцінка як важливий чинник психологічного, соціального, морального і духовного розвитку повинна характеризуватися об'єктивністю, вмотивованістю, виваженістю, зацікавленістю, критичністю і водночас оптимістичністю» [4, с. 272].

Оцінка як засіб педагогічного впливу може чинити як позитивний, так і негативний вплив на студента. На думку І. Колодуб: «Оцінка може дати імпульс для творчості. Але вона може стати і причиною сильних переживань, які можуть привести до психологічного внутрішнього конфлікту і навіть травми» [3, с. 21]. Надмірна критичність, небажання враховувати об'єктивні чинники, які можуть впливати на якість виконання студентом поставлених завдань, як то самопочуття вихованця, його емоційний стан, рівень втоми голосового апарату, несприятливі умови навчання, призводить до необ'єктивності суджень викладача, занижування оцінки. Оскільки «музичним інструментом» студента на уроці з постановки голосу є його голосовий апарат, як частина організму юнака, врахування перерахованих чинників є обов'язковим. На якість звуковидобування, спроможність підтримувати стабільну опору звуку, гнучкість співацького дихання безпосередньо впливає загальне самопочуття студента, налагодження оптимального режиму роботи голосовий апарат, відсутність надмірних голосового навантажень.

В ході оцінювання рівня виконавської майстерності студентів одного курсу під час прослуховування виступів на академічному концерті неприпустимо оцінювати їх спів опираючись на порівнювання студентів між собою. Необхідно враховувати рівень природного обдарування студента, потенціал розвитку усіх компонентів вокальної техніки, який у кожного є індивідуальним, початковий рівень сформованості співацьких умінь та навичок, продемонстрований студентами на момент вступу до вищого

навчального закладу. На навчання вступають студенти з різним рівнем вокальної підготовки, наявним виконавським досвідом, чи за його відсутністю. Оцінюючи поступ вихованця на шляху до вокальної майстерності необхідно аналізувати те, чи вдається студенту розвивати наявні природні музичні задатки, фіксувати позитивні зрушення у справі формування нових вокальних навичок та удосконалення наявних відповідно до його індивідуальних психофізіологічних можливостей, враховувати відповідальність та наполегливість, рівень вмотивованості до занять. В. Доронюк зазначає, що педагог має комбінувати дидактичні матеріали з музичних творів таким чином, щоб отримати можливість найбільш повно діагностувати рівень сформованості знань, умінь та навичок студентів з вокального мистецтва [2, с. 16].

В залежності від індивідуально-психологічних характеристик студента позитивна та негативна оцінка може по різному впливати на нього. Екстравертована та інтровертована особистість ставиться до зауважень та критики по різному. Студент з екстравертованим типом характеру залежить від оцінок навколишніх у більшій мірі, ніж інтроверт. Екстравертована особистість націлена на контакт з соціумом, уважно ставиться до оцінки власних дій оточуючими, надає їм важливого значення. Такі студенти очікують похвали та нагороди, які вмотивовують їх до подальшого самоудосконалення, надихають на подолання внутрішніх та зовнішніх перешкод у навчанні. Інтровертована особистість більшою мірою орієнтована на уникнення покарання. Прагнення студента уникнути можливих критичних зауважень може стати для нього більш вагомим стимулом до вдосконалення власних вокально-виконавських умінь, ніж похвала.

Ставлення до критики також буде різнитися у представників різного типу темпераменту. Студент-холерик може гостро та імпульсивно реагувати на зауваження стосовно рівня його виконавської майстерності, що заважає робити правильні висновки. Важливо формувати у студента розуміння того, що конструктивне зауваження приносить велику користь, сприяє планомірному поступу на шляху вдосконалення вокальних умінь та навичок. Студент має усвідомлювати необхідність розвитку навичок самоконтролю, відчуття творчого спокою під час виступу та в подальшій роботі над помилками, що підвищуватиме його ефективність у роботі. Сангвінік схильний переносити відповідальність за невдалий виступ на інших, несприятливі зовнішні обставини, невідповідні умови виступу, погане самопочуття. виправдовуючи себе студент втрачає можливість проробити необхідну роботу для виправлення вокальних недоліків, що пришвидшило б процес осягнення виконавських умінь. Демонструючи схильність до екстернальності студент знижує власну ефективність у навчанні, гальмує динаміку розвитку співацьких умінь, можливість реалізації амбітних планів. Враховуючи емоційну інертність флегматиків, небажання сприймати критику, їх відлюдність та упертість педагогу необхідно

знаходити засоби переконати студента у необхідності дослухатися зауважень, залучати їх гарну здатність до глибокого самоаналізу, ґрунтовної внутрішньої роботи над собою у випадку, коли вирішення проблеми входить до пріоритетних потреб. Враховуючи те, що студент-меланхолік особливо схильний до стійких, глибоких переживань, прискіпливого аналізу оцінок його дій оточуючими, педагог має виявляти особливу тактовність у спілкуванні з вихованцем, уникати ситуації аналізу недоліків вокальної техніки в присутності сторонніх, надавати достатню підтримку, демонструвати своє позитивне ставлення, переконаність у гарній вокальній перспективі вихованця. Необхідно усвідомлювати потенціал оцінних впливів, які педагог на занятті з постановки голосу може майстерно використовувати.

Недоречним в художньо-педагогічній комунікації на занятті з постановки голосу є не тільки нетактовність, некоректність зауважень, необґрунтована критика педагога, але й невизначеність оцінки, опосередкованість, або взагалі відсутність оцінних дій. Відсутність оцінних дій з боку педагога може сприйматися студентом як байдужість, прихована ворожість, що призводить до втрати вихованцем впевненості у власних силах, дезорганізовує його роботу на занятті, знижує активність. Відсутність чіткого формулювання вимог, окреслення завдань, алгоритму виконання вокальних дій, опису очікуваного результату ускладнює роботу студента, перешкоджає раціональному розподіленню голосового навантаження в ході заняття. Лише за умови здійснення розгорнутого аналізу вокальних дій студента, залучення його до глибоко осмислення голосотвірних процесів робота з виправлення недоліків та формування стійких моторно-рухових вокальних стереотипів діяльності буде ефективною. Чіткість формулювання зауваження, конкретизація вимог, пояснення причин виникнення недоліків голосоутворення, спільний пошук шляхів їх усунення дозволяє студенту швидко та ефективно долати виконавські труднощі, запобігати вкоріненню негативних вокально-технічних навичок, надає визначеності, чіткої спрямованості зусиллям студента у подоланні перешкод на шляху до удосконалення вокальної майстерності.

Висновки та перспективи подальших розвідок напряму. Отже, здійснюючи оцінювання якості виконання навчальних завдань студентом на занятті з постановки голосу, виконання вокально-педагогічного репертуару в ході академічного концерту, іспиту педагогу вокалу необхідно дотримуватися принципів об'єктивності, індивідуального підходу до кожного окремого виконавця, толерантності, уважності. Оцінка знань та вмінь студентів в ході їх фахової вокальної підготовки має виконувати стимулюючу, активізуючу, мотивуючу функції, сприяти підвищенню зацікавленості майбутніх педагогів-музикантів самоудосконаленням власних вокально-виконавських умінь, як важливого компонента їх фахової компетентності.

СПИСОК ДЖЕРЕЛ

1. Бриліна В.Л., Ставінська Л.М. Вокальна професійна підготовка вчителя музики : метод. посіб. для викл. та студ. вищ. пед. і мист. закл. Вінниця : Нова Книга, 2013. 96 с.
2. Доронюк В.Д., Сливоцький М.Ю. Основи вокально-педагогічної творчості вчителя музики : навч. посіб. для викл. і студ. вищ. навч. закл. і вчит. муз. шкіл різн. типу. Івано-Франківськ : Видавничо-дизайнерський відділ ЦІТ, 2007. 306 с.
3. Колодуб І. Питання теорії вокального мистецтва : посіб. до курсу іст. та теор. вок. мист. Харків : Промінь, 1995. 121 с.
4. Савчин М.В. Педагогічна психологія : навч. посіб. Київ : Академвидав, 2007. 424 с.
5. Фіцула М.М. Педагогіка : навч. посіб. Вид. 2-ге, випр., доп. Київ : Академвидав, 2006. 560 с.
6. Фіцула М.М. Педагогіка вищої школи : навч. посіб. Київ : Академвидав, 2006. 352 с.
7. Чайка В. Мистецтво творити голосом. Роль психофізіологічного стану студента у розвитку його вокальної майстерності. Поради педагога. Львів : Місіонер, 2008. 104 с.

REFERENCES

1. Brylina ,V.L., Stavinska, L.M. (2013). Vokalna profesijna pidhotovka vchytelia muzyky [Vocal professional training of a music teacher] : metod. posib. dlia vykl.ta stud. vyshch. ped. i myst. zakl. Vinnytsia : Nova Knyha, 96 s. [in Ukrainian]
2. Doroniuk, V.D., Slyvotskyi, M. Iu. (2007). Osnovy vokalno-pedahohichnoi tvorchosti vchytelia muzyky [Basics of vocal and pedagogical creativity of a music teacher] : navch. posib. dlia vykl. i stud. vyshch. navch. zakl. i vchyt. muz. shkil rizm. typu. Ivano-Frankivsk : Vydavnycho-dyzainerskyi viddil TsIT, 306 s. [in Ukrainian]
3. Kolodub, I. (1995). Pytannia teorii vokalnoho mystetstva [The question of the theory of vocal art] : posib. do kursu ist. ta teor. vok. myst. Kharkiv : Promin, 121 s. [in Ukrainian]
4. Savchyn, M. V. (2007). Pedahohichna psykholohiia [Pedagogical psychology] : navch. posib. Kyiv : Akademydav, 424 s. [in Ukrainian]
5. Fitsula, M. M. (2006). Pedahohika [Pedagogy] : navch. posib. Vyd. 2-he, vypr., dop. Kyiv : Akademydav. 560 s. [in Ukrainian]
6. Fitsula, M.M. (2006). Pedahohika vyshchoi shkoly [Pedagogy of high school] : navch. posib. Kyiv : Akademydav. 352 s. [in Ukrainian]
7. Chaika, V. (2008). Mystetstvo tvoryty holosom. Rol psykhoziviolohichnoho stanu studenta u rozvytku yoho vokalnoi maisternosti. Porady pedahoha [The art of creating with voice. The role of the student's psychophysiological state in the development of his vocal skills. Teacher's advice]. Lviv : Misioner. 104 s. [in Ukrainian]

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРА

ПРЯДКО Олена Михайлівна – кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри музичного мистецтва Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка.

Наукові інтереси: музична педагогіка, музична психологія.

INFORMATION ABOUT THE AUTHOR

PRYADKO Olena Mykhailivna – Candidate of Pedagogic Sciences, Docent Associate Professor at the Department of Music of the Kamianets-Podolskyi Ivan Ohiienko National University Kamianets-Podolskyi.

Scientific interests: music pedagogy, music psychology.

Стаття надійшла до редакції 17.07.2023 р.